

PAŃSTWOWA SZKOŁA MUZYCZNA I ST. IM. JANINY GARŚCI W JELENIEJ GÓRZE

PROGRAM NAUCZANIA

do przedmiotu

SKRZYPCE

Nr 13/2023/2024

SPIS TREŚCI	str. 2
WSTĘP	str. 3
CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE	str. 4
CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	str. 5
Umuzycznienie i rozbudzanie wrażliwości muzycznej	str. 5
Poznanie teoretycznych podstaw w zakresie gry na instrumencie	str. 5
Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie	str. 5
Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem	str. 6
Przygotowanie ucznia do występów solowych i zespołowych	str. 6
MATERIAŁY NAUCZANIA	
Treść nauczania	str. 7
• klasa 1/6	str. 7
• klasa 2/6	str. 8
• klasa 3/6	str. 10
• klasa 4/6	str. 12
• klasa 5/6	str. 14
• klasa 6/6	str. 15
Formy sprawdzania osiągnięć ucznia	str. 17
Opis osiągnięć po zakończeniu etapu edukacyjnego	str. 21
KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA	
Ogólna koncepcja programu nauczania	str. 22
Wskazówki metodyczne	str. 23
Opis warunków niezbędnych do realizacji programu	str. 27
• organizacja roku szkolnego	str. 28
• nauczanie indywidualne	str. 30

I. WSTĘP

- 1. Autor:** mgr Marta Honeczar
- 2. Nazwa szkoły:** Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Janiny Garści w Jeleniej Górze
- 3. Etap edukacyjny:** pierwszy
- 4. Przedmiot:** skrzypce

II. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE

1. Przystwojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – skrzypiec.	2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.	3. Prezentacja publiczna.	4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.
Treści nauczania		Kryteria weryfikacji	
1. Przystwojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – skrzypiec.			
		Uczeń:	
1) zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;	1) określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) omawia czynniki wpływające na bezpieczeństwo.		
2) historia instrumentu i wiedza w zakresie literatury przedmiotu;	1) omawia w zarysie historię skrzypiec; 2) wymienia reprezentatywne utwory skrzypcowe oraz ich kompozytorów z różnych epok; 3) wymienia wybitnych skrzypków o znaczącym dorobku artystycznym.		
3) budowa i pielęgnacja instrumentu;	1) nazywa elementy budowy skrzypiec i smyczka oraz określa zasady ich pielęgnacji; 2) dba o regularną wymianę strun i włosia, utrzymuje w czystości instrument i smyczek.		
4) technika wykonawcza.	1) omawia warsztat wykonawczy; 2) opisuje możliwości techniczne instrumentu; 3) wskazuje podstawowe czynniki mające wpływ na intonację.		
2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.			
		Uczeń:	
1) aparat gry;	1) prezentuje poprawny aparat gry; 2) kontroluje prawidłową postawę, ułożenie rąk i palców podczas gry.		
2) technika gry;	1) stosuje różne sposoby efektywnego przygotowania do gry; 2) posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką, agogiką oraz potrafi modulować barwę dźwięku z zachowaniem prawidłowej intonacji; 3) dysponuje biegłością techniczną pozwalającą na swobodne wykonywanie utworów.		
3) interpretacja;	1) interpretuje utwory zgodnie ze stylem danej epoki i ich budową formalną pod kierunkiem nauczyciela; 2) wykazuje się w grze muzykalnością i wrażliwością artystyczną.		
4) specjalistyczna terminologia, notacja muzyczna;	1) posługuje się specjalistyczną terminologią; 2) realizuje zasady notacji muzycznej; 3) czyta nuty a vista.		
5) samodzielna praca;	1) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) realizuje proces ćwiczenia poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela; 3) kontroluje własną grę podczas ćwiczenia; 4) potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań; 5) stosuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych; 6) stosuje różne sposoby zapamiętywania tekstu nutowego; 7) korzysta z narzędzi pomocnych w ćwiczeniu; 8) planuje i organizuje systematyczną pracę.		
6) współpraca.	1) realizuje zadania artystyczne w grze z innymi uczniami i lub nauczycielem; 2) dostosowuje sposób gry do składu i aparatu wykonawczego, charakteru utworu oraz roli wykonywanej partii; 3) współpracuje z akompaniatorem.		
3. Prezentacja publiczna.			
		Uczeń:	
1) praktyka estradowa;	1) koncentruje się podczas występu; 2) opanowuje treść;		

	3) stosuje zasady poprawnego zachowania podczas publicznej prezentacji; 4) wykonuje z pamięci część utworów ze swojego repertuaru.
2) prezentacja w mediach cyfrowych.	1) korzysta z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w realizacji zadań artystycznych; 2) obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiającą rejestrację swojej gry.
4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.	
	Uczeń:
1) rozwój artystyczny i zawodowy;	1) analizuje własne kompetencje; 2) aktualizuje swoją wiedzę i rozwija umiejętności; 3) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności; 4) dokumentuje i archiwizuje własne dokonania twórcze; 5) aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym.
2) etyka zawodowa.	1) przestrzega zasad etycznych oraz utrzymuje właściwe relacje w środowisku; 2) przyjmuje odpowiedzialność za powierzone zadania artystyczne.
WARUNKI NIEZBĘDNE DO REALIZACJI KSZTAŁCENIA 1. Sala lekcyjna dostosowana akustycznie, o należyтым poziomie wilgotności powietrza. 2. Wyposażenie sali: fortepian lub pianino, pulpit, lustro, metronom. 3. Wyposażenie szkoły: sprzęt audiowizualny. 4. Sala koncertowa lub kameralna.	

III. TREŚCI NAUCZANIA - CELE SZCZEGÓLWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- rozwija muzyczne zainteresowania poprzez uczęszczanie na koncerty, słuchanie muzyki z nagrań, poznaje wybrane pozycje z literatury wiolinistycznej;
- uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska;
- odróżnia i definiuje podstawowe gatunki muzyki (muzyka klasyczna, ludowa, rozrywkowa, jazz);
- uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego;
- przestrzega zasad dobrego wychowania.

2. Poznanie teoretycznych podstaw w zakresie gry na instrumencie

Uczeń:

- dysponuje podstawowym zasobem terminów i pojęć niezbędnych do odczytania zapisu muzycznego;
- zna podstawową notację właściwą dla skrzypiec: oznaczenie strun, palcowanie, kierunki prowadzenia smyczka;
- zna i stosuje podstawowe oznaczenia wykonawcze w zakresie agogiki, dynamiki i artykulacji;
- wykazuje się podstawową wiedzą dotyczącą budowy skrzypiec i smyczka, umie nazywać ich poszczególne części;
- korzysta ze źródeł i pomocy naukowych, takich jak: metronom, słowniczek muzyczny, encyklopedie, Internet.

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- wykazuje umiejętność prawidłowego ułożenia prawej i lewej ręki oraz prawidłowego wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry;

- samodzielnie stroi instrument, dba o jego czystość i należyty stan techniczny;
- stosuje właściwy podział smyczka (gra całym smyczkiem oraz jego poszczególnymi częściami);
- operuje podstawowymi sposobami artykulacji: detache, martele, portato, legato, staccato, pizzicato prawą i lewą ręką;
- prawidłowo realizuje proste dwudźwięki i akordy;
- posługuje się techniką przygotowawczą;
- gra w pozycjach - od pierwszej do piątej;
- zna budowę gam durowych i molowych oraz pasaży, potrafi je rozpoznać i wykonać;
- opanował wibrację w stopniu pozwalającym na swobodne jej stosowanie;
- realizuje przebieg muzyczny z dbałością o jakość dźwięku, intonację i rytm;
- posiada umiejętność wykonania trylu, mordentu, prostych ozdobników, flażoletów naturalnych oraz prostych flażoletów sztucznych;
- stosuje w grze frazowanie;
- transponuje proste tematy muzyczne, wykonuje je od podanego dźwięku;
- gra ze słuchu proste przebiegi melodyczne;
- poprawnie odczytuje a'vista prosty utwór w wolnym tempie.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- samodzielnie realizuje opracowany z pedagogiem plan pracy nad utworem;
- zna i stosuje metody efektywnego ćwiczenia;
- posiada umiejętność świadomego i systematycznego ćwiczenia oraz korygowania błędów;
- rozwiązuje problemy m.in. poprzez realizowanie wskazówek nauczyciela;
- samodzielnie odczytuje prosty zapis nutowy;
- kontroluje na bieżąco jakość dźwięku, intonację i rytm.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- zdobywa praktykę estradową poprzez udział w koncertach, audycjach, popisach, przesłuchaniach i egzaminach;
- koncentruje się przed występem i podczas gry przed publicznością;
- realizuje na estradzie założenia muzyczno - wykonawcze: stosuje właściwą artykulację i dynamikę, dba o estetykę i jakość dźwięku, a także ogólny wyraz artystyczny;
- zna i stosuje różne techniki zapamiętywanie utworów;
- współpracuje z pianistą akompaniatorem oraz kolegami w zespole kameralnym.

III. MATERIAŁ NAUCZANIA

1. TREŚCI NAUCZANIA - kl. 1-6/6 oraz 1-4/4

KLASA 1 /6:

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE:

Dobranie odpowiedniej wielkości skrzypiec i smyczka. Nazwy części skrzypiec i smyczka należy wprowadzać w miarę potrzeby porozumiewania się z uczniem. Nauczenie śpiewania z pamięci prostych piosenek z tekstem, granych później na instrumencie ze słuchu i z nut. Śpiewanie i rozpoznawanie interwałów. Rozluźnienie organizmu i adaptacja do instrumentu - ruchy manipulacyjne. Rozwijanie wyobraźni i świadomej ruchliwej - ruchy imitujące grę. Ćwiczenia przygotowawcze i opanowanie układu gry lewej i prawej ręki. Stawianie palców lewej ręki oraz prowadzenie smyczka - ruchy świadome kierowane. Granie ze słuchu prostych piosenek *pizzicato* i smyczkiem, z rozpoczynaniem od różnych dźwięków i palców (transpozycja). Czytanie nut i gra z nut. Różne układy palców w I pozycji. Ruchy zmian pozycji na flażoletach naturalnych. Zmiany pozycji z I do III tym samym palcem w piosenkach ze słuchu i z nut. Prostolinijne, równoległe do podstawki prowadzenie smyczka i wydobywanie ładnego dźwięku. Prawidłowa pulsacja. Wartość nut: półnuta, ćwierćnuta, ósemka. *Detache*: umiejętność gry całym smyczkiem górną połową i dolną połową. *Uwaga*: szczególnie czuwać nad pracą prawej ręki w dolnej części smyczka i przy żabce. *Legato* do czterech nut. gra na dwóch strunach, łatwe dwudźwięki z pustą struną. Rozpoznawanie brzmienia czystych kwint. Gamy durowe i pasaże w obrębie jednej oktawy do 3 znaków. Najprostsze gamy molowe, rozpoczynanie od pustych strun: a, d, g. Gamy durowe dwuoktawowe: G, A, B, (C). Naczelne zadanie nauczania początkowego: niedopuszczenie do powstania napięcia w organizmie.

FORMY ORGANIZACJI ZAJĘĆ:

Obok tradycyjnej formy nauczania indywidualnego można wprowadzić zajęcia grupowe - najlepiej po dwóch uczniów o zbliżonym poziomie zdolności. Lekcje grupowe nie mogą trwać dłużej niż 60 minut. W klasach I - III zaleca się również udział uczniów w zespołach skrzypcowych. Forma i program zajęć powinny być dostosowane do wieku i poziomu uczniów. Po krótkim okresie rozśpiewania i umuzykalnienia uczniowie mogą grać *unisono* piosenki z pamięci, także piosenki na dwa lub więcej głosów, jak również łatwe melodie i utwory z nut. Zajęcia w zespole skrzypcowym dają uczniom wiele radości i urozmaicają żmudne początki nauki. Przyspieszają także proces umuzykalniania uczniów i rozwijania ich umiejętności instrumentalnych i muzycznych.

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

A. Cofalik - *Gamy dwu-, trzy-, i czterooktawowe na skrzypce*

W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. I*

2. SZKOŁY I ĆWICZENIA

- E. Iwan - *Ładnie gram na skrzypcach*
- A. Cofalik - *ABC skrzypcowe*
- K. Radionow - *Szkoła gry na skrzypcach*
- J. Jordanowa - *ABC skrzypcowe cz. I*
- A. Schmidt - *Początki nauczania gry na skrzypcach .Problemy i sposoby ich rozwiązywania*
- J. Mieksin, Z. Ostalczyk - *Łatwe dwudźwięki*
- H. Schradieck - *Ćwiczenia palcowe cz. I*

3. ETIUDY

- A. Cofalik - *Ulubione etiudy*
- M. Cohen - *Technique takes off! Intermediate Studies for Violin solo*
- F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45 (łatwiejsze) - Etiudy op. 74 (łatwiejsze)*
- A. Garlicki - *Etiudy*
- S. Tomasik - *Abecadło dwudźwiękowa**

4. KONCERTY

- O. Rieding - *Koncert h-moll cz. I op.35*
- M. Kozakowski - *Koncert G-dur*
- F. Kuchler - *Concerino G-dur op. 11*
- A. Vivaldi - *Koncert G- dur op. 7 nr 2*

5. ZBIORY UTWORÓW

- T. Zacharina - *Zbiorek tańców i melodii (łatwiejsze)*
- Ch. Dancla - *Mała szkoła melodii op. 123 (łatwiejsze)*
- K. Fortunatow - *Młody skrzypek cz. I*
- S. Herman, W. Walentynowicz - *Lubię grać (łatwiejsze)*
- Chriestomatia pedagogiczne dla klas I -II*
- D. Obijalska - *Skrzypiące nutki*
- Nina Minko - *Dla małego skrzypka**
- P. Puczek - *Śpiewam i gram na skrzypcach**
- K.D. Blackwell - *Fiddle Time Jogers**
- J. Garścia - *10 drobiazgów na skrzypce*

KLASA 2/6

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE

Dalsza praca nad układem lewej i prawej ręki. Zwiększenie wymagań w zakresie intonacji, brzmienia dźwięku oraz rytmu. Kontynuowanie przejść na flażolety naturalne w wyższych pozycjach. Wprowadzenie pozycji II i III. Rozpoczęcie pracy nad biegłością, granie szesnastek *detache* i *legato*. Ruchy poszerzania układu palców (ekstensja) do kwarty zwiększonej i kwinty czystej. Łatwe dwudźwięki, głównie z pustymi strunami. Łatwe formy chromatyki. Doskonalenie ruchów naprzemiennych smyczka - całym smyczkiem - końcem smyczka - całym smyczkiem - przy żabce (przykład etiud - Wohlfahrt op. 45 nr 4,13,1)

Czuwanie nad pracą prawej ręki przy żabce. *Legato* do ośmiu dźwięków. Rytm bardziej skomplikowane: ćwierćnuta z kropką i ósemką, ósemka i dwie szesnastki, triola ósemkowa. Wprowadzenie elementów wibracji: ruchy wibracyjne z oparciem ręki o pudło w III i IV pozycji oraz w I poz. (O nauczaniu wibracji patrz: Literatura przedmiotu nr 9 i 10) Synkopa: ósemka - ćwierćnuta - ósemka. Rozszerzanie zakresu dynamiki: *piano, mezzoforte, forte*. Gamy durowe i molowe oraz pasaże do 3 znaków przykluczowych. Próba strojenia instrumentu maszynkami

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. I*

2. SZKOŁY I ĆWICZENIA

A. Cofalik - *ABC skrzypcowe*

A. Schmidt - *Początki nauczania gry na skrzypcach*

A. Schmidt - *Problemy i sposoby ich rozwiązywania*

K. Radionow - *Szkoła gry na skrzypcach*

J. Powroźniak - *Szkoła gry na skrzypcach cz. II*

H. Schradieck - *Ćwiczenia palcowe cz. I*

J. Mielsin, Z. Ostalczyk - *Łatwe dwudźwięki (proste ćwiczenia)*

3. ETIUDY

K. Fortunatow - *Etiudy na zmiany pozycji*

F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45 (łatwiejsze)*

F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 74 (łatwiejsze)*

A. Garlicki - *Etiudy*

S. Tomasik - *Abecadło dwudźwiękowa**

4. KONCERTY

O. Rieding - *Koncert h - moll op. 35*

O. Rieding - *Koncert G - dur op. 34*

A. Vivaldi - *Koncert G - dur op. 7 nr 2*

F. Seitz - *Koncert uczniowski G - dur op. 13*

5. UTWORY BIEGŁOŚCIOWE

P. Czajkowski - *Zabawa w koniki*

S. Herman - *Taniec krasnoludków*

W. Walentynowicz - *Leśny strumyk*

6. UTWORY DWUDŹWIĘKOWE

W. Krotkiewski - *Polowanie*

J. B. Lully - *Gawot i Musette*

7. ZBIORY UTWORÓW

- G. Bacewicz - *Łatwe utwory cz. I*
K. Fortunatow - *Młody skrzypek cz I*
A. Goedicke - *10 utworów na skrzypce z fortepianem op. 80*
Chriestomatia pedagogiczne dla klas I -II
W. Krotkiewski - *Młody muzyk*
J. Rakowski - *Z dawnych czasów*
T. Zacharina - *Zbiorek tańców i melodii*
J. Garztecka, S. Jarzębski - *Utwory skrzypcowe sławnych kompozytorów cz. I*
M. Popławski - *Łatwe utwory*
J. Garścia - *10 drobiazgów na skrzypce*
D. Obijalska - *Skrzypiące nutki*
Nina Minko - *Dla małego skrzypka**
P. Puczek - *Śpiewam i gram na skrzypcach**
K.D. Blackwell - *Fiddle Time Jogers**

MATERIAŁ DO OPRACOWANIA W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO

1. Gamy i pasaże z pamięci
2. Cztery etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych
3. Dwa koncerty (głównie pierwsze części), w tym jeden z pamięci.
4. Cztery utwory z towarzyszeniem fortepianu

KLASA 3/6

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE

Utrwalenie pozycji II i III. Łatwe wejścia do V pozycji na strunie E i A. Etiudy pasażowe *detache i legato*. Rozwijanie biegłości: proste tryle, wprawki, etiudy i utwory biegłościowe. Chromatyka i poszerzanie układu palców (ekstensja) do kwinty czystej. Dwudźwięki: oktawy ze zmianą pozycji (najłatwiejsze). Pojedyncze seksty i tercje. Gra kwintami czystymi na dwóch strunach. Łatwe akordy (*pizzicato* i smyczkiem). Flażolety naturalne. *Pizzicato* lewą ręką (z pustą struną). *Detache, martele, portato*. Podwójne *detache* (przygotowanie do *sautille*). *Legato, legato* przez struny oraz *arpeggio - legato*. *Staccato* pod łukiem - dwie, trzy, cztery nuty. Nauka wibracji (zaleca się rozpoczynanie palcami wibrato od III pozycji). Stosowanie wibracji w utworach mocniejszymi palcami (3 i 2) na dłuższych dźwiękach: półnuty, synkopy (wygodniej w III pozycji). Gamy durowe lub molowe oraz pasaże do 4 znaków przykluczowych w pozycjach i ze zmianami pozycji z zastosowaniem smyczkowań i rytmów (w obrębie 2 oktaw). Samodzielne strojenie skrzypiec.

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. II*

2. SZKOŁY I ĆWICZENIA

A. Cofalik - *ABC skrzypcowe*

A. Schmidt - *Początki nauczania gry na skrzypcach*

3. PROBLEMY I SPOSOBY ICH ROZWIĄZYWANIA

K. Radionow - *Szkoła gry na skrzypcach*

J. Powroźniak - *Szkoła gry na skrzypcach cz. II*

H. Schradieck - *Ćwiczenia palcowe cz. I*

J. Mieksin, Z. Ostalczyk - *Łatwe dwudźwięki (proste ćwiczenia)*

W. Krotkiewski - *Ćwiczenia na prawą rękę.*

4. ĆWICZENIA ZMIAN POZYCJI NA SKRZYPCACH.

Z. Jahnke - *Ćwiczenia w pozycjach*

5. ETIUDY

K. Fortunatow - *Etiudy na zmiany pozycji*

H.E. Kayser - *Etiudy op. 20, cz. I i II*

J.F. Mazas - *Etiudy op. 36, cz. I (łatwiejsze fragmenty)*

F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45 i Etiudy op. 74*

S. Tomasik - *Abecadło dwudźwiękowa**

6. KONCERTY

A. Huber - *Concertino F-dur op. 7*

A. Janszynow - *Concortino op. 35 (w stylu rosyjskim)*

F. Kuchler - *Concertino D - dur op. 15*

O. Rieding - *Koncert D - dur op. 36*

F. Seitz - *Koncert uczniowski G - dur op. 13*

A. Vivaldi - *Koncert G-dur op.7 nr 2*

7. UTWORY BIEGŁOŚCIOWE

S. Herman, W. Walentynowicz - *Tarantella*

W. Krotkiewski - *Etiuda*

W. Krotkiewski - *Strumyczek*

A. Janszynow - *Kołowrotek*

M. Popławski - *Tarantella*

8. UTWORY DWUDŹWIĘKOWE

W. Krotkiewski - *Polowanie*

J. B. Lully - *Gawot i musette*

9.UTWORY RÓŻNE

P. Czajkowski - *Smutna pieśń*

J. Jetkinson - *Taniec*

F. Neruda - *Kołysanka słowiańska*

M. Popławski - *Polonez (Łatwe utwory)*

W. Krotkiewski - *Polonez (Młody muzyk)*

D. Obijalska - *Skrzypiące nutki*

J. Garścia - *10 drobiazgów na skrzypce Chrestomatia pedagogiczne dla klas III - IV*

A. Cofalik - *Kukułka (Ptaszarnia)*

- A. Cofalik - *Wróble (Ptaszarnia)*
N. Minko - *Dla małego skrzypka**
P. Puczek - *Śpiewam i gram na skrzypcach**
K.D. Blackwell - *Fiddle Time Jagers**

MATERIAŁU DO OPRACOWANIA W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO

1. Gamy i pasaże z pamięci
2. Cztery etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych
3. Dwa koncerty (głównie pierwsze części), w tym jeden z pamięci.
4. Cztery utwory z towarzyszeniem fortepianu.

KLASA 4/6

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE

Dalsze utrwalanie pozycji I-III oraz ich zmian. Pozycja IV i V. Proste wejścia do pozycji VI i VII na strunie E. Etiudy na zmiany pozycji I-V i etiudy pasażowe. Dalsza praca nad biegłością - *detache* i *legato*. Lekkie, podwójne *detache* (przygotowanie do *sautille*). Chromatyka i ekstensja. Ćwiczenia i etiudy dwudźwiękowe. Zwrócenie uwagi na trudne dwudźwięki: sekstę wielką 3 i 4 palcem oraz małą 4 i 2 palcem (odpowiednie wprawki i ćwiczenia). Proste dwudźwięki w pozycjach (III). Ćwiczenia i etiudy oktawaowe. Gamy dwudźwiękowe ze zmianami do III pozycji: oktawy, seksty, tercje w tempie wolnym, z przerwami i technika przygotowawczą (zob. Z. Feliński: *Nauka gam i zmian pozycji*, cz. I, s. 34-38). Akordy. Łamanie akordów. Doskonalenie wibracji wszystkimi palcami (1-4). Smyczkowania: *martele* (szybsze i z wibracją), podwójne *detache*, *staccato* pod łukiem, łatwe *spiccato* i *ricochet* *Legato* przez struny. Dynamika od *pianissimo* do *fortissimo*. Praca nad kształtowaniem dźwięku i różnorodną artykulacją. *Pizzicato* lewą i prawą ręką. Flażolety. Gamy durowe i molowe do 4 znaków oraz pasaże z uwzględnieniem V pozycji. Smyczkowania i rytmy.

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. II*

2. ĆWICZENIA

W. Krotkiewski - *Ćwiczenia na prawą rękę*

Ćwiczenia zmian pozycji na skrzypcach

J. Mieksin, Z. Ostalczyk - *Łatwe dwudźwięki na skrzypce*

H. Schradieck - *Ćwiczenia palcowe cz. I*

O. Sevcik - *40 wariacji op. 3*

Ćwiczenia dwudźwiękowe

Zmiany pozycji I - V

Z. Jahnke - *Dwudźwięki*

3. ETIUDY

K. Fortunatow - *Etiudy na zmiany pozycji*

H. E. Kayser - *Etiudy op. 20*
J. F. Mazas - *Etiudy op. 36 cz. 1*
F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45 i Etiudy op. 74*

4. KONCERTY

G. Bacewicz - *Concertino*
A. Komarowski - *Koncert A-dur nr 2*
F. Kuchler - *Koncert D - dur op. 15*
O. Rieding - *Koncert a-moll op. 21 (w stylu węgierskim)*
O. Rieding - *Koncert G-dur op. 24*

5. UTWORY BIEGŁOŚCIOWE

C. Bohm - *Perpetuum mobile*
W. Krotkiewski - *Perpetuum mobile (Młody muzyk)*
M. Popławski - *Tarantella (Łatwe utwory)*
M. Rubinstein - *Kołowrotek*

6. UTWORY DWUDŹWIĘKOWE

Ch. Dancla - *Wariacje na temat Weigla op. 89 nr 5*
A. Mofat - *Bouree*

7. UTWORY RÓŻNE

N. Baklanowa - *Allegro. Sonatina (wydanie rosyjskie)*
L. Boccerini - *Menuet (Śpiewające skrzypce cz. I)*
Ch. Dancla - *Wariacje na temat Pucciniego op. 89 nr 1*
Ch. W. Gluck - *Gawot (Dawni mistrzowie niemieccy)*
W. Kabalewski - *Klowny*
W. Krotkiewski - *Polonez (Młody muzyk)*
G. B. Martini - *Gawot*
E. Młynarski - *Kołysanka*
I. J. Paderewski - *Menuet*
S. Prokofiew - *Gawot (Utwory skrzypcowe sławnych kompozytorów cz. II)*
Chrestomatia pedagogiczne dla klas IV - V
C. Saint - Saens - *Łabędź*
J. Garścia - *10 drobiazgów na skrzypce*
A. Cofalik - *Ptaszarnia*

MATERIAŁ DO OPRACOWANIA W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO

1. Gamy durowe i molowe oraz pasaże do 4 znaków z pamięci.
2. Cztery etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych
3. Dwa koncerty (głównie pierwsze części), w tym jeden z pamięci.
4. Cztery utwory z towarzyszeniem fortepianu

KLASA 5/6

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE

Pozycje VI i VII. Etiudy na zmiany pozycji i etiudy pasażowe *detache* i *legato* Wchodzenie do wyższych pozycji na strunie G. Wprawki, etiudy i utwory biegłościowe (*detache*, *legato*, *sautille*). Chromatyka i ekstensja. Prawidłowa intonacja w utworach do 4 znaków przykluczowych, enharmonia. Ćwiczenia i etiudy dwudźwiękowe. Łatwiejsze dwudźwięki *legato*. Ćwiczenia i etiudy oktauwowe. Akordy. Utwory z dwudźwiękami i akordami. Dalsze doskonalenie wibracji, wibracja w wysokich pozycjach. Różnicowanie wibracji w zależności od ekspresji: wibracja wolna, szybka, szeroka, wąska. Doskonalenie różnorodnych smyczkowań i artykulacji. Lekkie smyczki unoszone (Sevcic op.3). Wprowadzenie smyczkowania: *sul tasto*, *sul ponticello*, *col legno*. Flażolety sztuczne (kwartowe). Pojęcie stylu utworu: barokowy, klasyczny, romantyczny, współczesny. Odpowiednie środki wyrazu. Szeroki zakres dynamiki i kulminacje fraz. Gamy durowe i molowe do 4 znaków oraz pasaże. Gamy A-dur i G - dur w trzech oktawach z zastosowaniem zróżnicowanej rytmiki i smyczkowania. Gamy dwudźwiękowe: tercje, seksty, oktawy - *detache*. Gamy i pasaże na jednej strunie.

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

- W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. II*
- E. Umińska - *Studium gam i pasaży na skrzypce cz. I*

2. ĆWICZENIA

- W. Krotkiewski - *Ćwiczenia na prawą rękę*
Ćwiczenia zmian pozycji na skrzypcach
- J. Mieksin, Z. Ostalczyk - *Łatwe dwudźwięki na skrzypce*
- H. Schradieck - *Ćwiczenia palcowe cz. I*
- Ch. Dancla - *50 ćwiczeń palcowych op.74*
- O. Sevcik - *40 wariacji op. 3*
Ćwiczenia dwudźwiękowe
Zmiany pozycji I - V
- Z. Jahnke - *Dwudźwięki*

3. ETIUDY

- K. Fortunatow - *Etiudy na zmiany pozycji*
- H. E. Kayser - *Etiudy op. 20*
- J. F. Mazas - *Etiudy op. 36 cz. I i II (łatwiejsze)*
- F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45*
- F. Fiorillo - *36 Etiud*
- R. Kreutzer - *42 Etiudy*

4. KONCERTY

- J. B. Accolay - *Koncert a-moll*
- Ch. Dancla - *Solo koncertowe nr I i II*

- G. Hollender - *Koncert szkolny op. 62*
F. Seitz - *Koncert uczniowski g - moll op. 12*
A. Vivaldi - *Koncert a-moll*
A. Vivaldi - *Koncert G-dur (opr. Mostras)*
A. Vivaldi - *Koncert g-moll (wyd. rosyjskie)*

5. SONATY

- A. Corelli - *Sonata e-moll op.5 nr. 8*
A. Corelli - *Sonata A - dur op. 5 nr 9*
F. Haendel - *Sonata E-dur*

6. UTWORY BIEGŁOŚCIOWE

- M. Rubinstein - *Kołowrotek*
C. Bohm - *Perpetuum mobile*
F. Couperin - *Wiatraczki (Dawni mistrzowie francuscy)*

7. UTWORY DWUDŹWIĘKOWE

- Ch. Dancla - *Wariacje na temat Belliniego op.89 nr 3*
J. J. Mondoville - *Tamburyn*

8. UTWORY RÓŻNE

- L. van Beethoven - *Menuet G-dur (Dawni mistrzowie niemieccy)*
G. F. Haendel - *Aria i Rondinello (Dawni mistrzowie niemieccy)*
J. Haydn - *Menuet (Dawni mistrzowie niemieccy)*
A. Wroński - *Kołysanka*
A. Wroński - *Mazurek*
J. Garścia - *10 drobiazgów na skrzypce*
H. Wieniawski - *Dudziarz*
A. Cofalik - *Słowik (Ptaszarnia)*
J.H. Fiocco - *Allegro*
C. Bohm - *Sarabanda*

MATERIAŁ DO OPRACOWANIA W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO

1. Gamy durowe i molowe oraz pasaże do 4 znaków w obrębie siedmiu pozycji różnymi rodzajami smyczkowania - Dwudźwięki: tercje, seksty, oktawy do trzeciej pozycji, detache.
2. Cztery etudy (w tym dwudźwiękowe i biegłościowe)
3. Dwa koncerty (głównie pierwsze części), w tym jeden z pamięci.
4. Cztery utwory z towarzyszeniem fortepianu

KLASA 6/6

ZADANIA TECHNICZNE I MUZYCZNE

Gra w siedmiu pozycjach. Wysokie pozycje na *strunie* E i G. Skoki do pozycji. Chromatyka i ekstensja. Prawidłowa intonacja w utworach współczesnych. Tryl, mordent, tremolando.

Dwudźwięki do dwóch lub czterech nut - *legato*. Akordy łamane i jednocześnie brzmiące 3-głosowe). Różnorodne smyczkowania i artykulacje. *Arpeggio legato*, *arpeggio* skaczące (w prostych akordach). Flażolety naturalne i sztuczne (kwartowe). *Pizzicato* lewą i prawą ręką. Różnicowanie stylów. Różnicowanie wyrazu w utworze. Ekspresja estradowa. Gamy durowe i molowe oraz pasaże do 4 znaków, przez 3 oktawy. Gamy dwudźwiękowe: tercje, seksty, oktawy *detache*.

PRZYKŁADOWA LITERATURA MUZYCZNA

1. GAMY

W. Krotkiewski - *Gamy i pasaże na skrzypce cz. 11*
E. Umińska - *Studium gam i pasaży na skrzypce cz. I*

2. ĆWICZENIA

W. Krotkiewski - *Ćwiczenia na prawą rękę*
Ćwiczenia zmian pozycji na skrzypcach
Ch. Dancla - *50 ćwiczeń palcowych op.74*
O. Sevcik - *40 wariacji op. 3*
Ćwiczenia dwudźwiękowe
Zmiany pozycji I - V
Z. Jahnke - *Dwudźwięki*
S. Korgujew - *Ćwiczenia w dwudźwiękach*

3. ETIUDY

K. Fortunatow - *Etiudy na zmiany pozycji*
H. E. Kayser - *Etiudy op. 20*
J. F. Mazas - *Etiudy op. 36 cz. I i II (łatwiejsze)*
F. Wohlfahrt - *Etiudy op. 45*
F. Fiorillo - *36 Etiud*
R. Kreutzer - *42 Etiudy*
J. Dont - *Etiudy op. 37*

4. KONCERTY

J.S. Bach - *Koncert a-moll*
Ch. Beriot - *Koncert a-moll op.9*
Koncert G-dur op.7
Ch. Dancla - *Solo koncertowe nr 3*
A. Komarowski - *Koncert e-moll*
R. Ortman - *Koncert a-moll nr 12*
G.B. Viotti - *Koncert D-dur nr 20*
Koncert G-dur nr 23
A. Vivaldi - *Koncert g-moll*

5. SONATY

- A. Corelli - *Sonaty nr 3 i 10*
- G.J. Haendel - *Sonata F - dur*

6. UTWORY BIEGŁOŚCIOWE

- A. Janszynow - *Kołowrotek op.26 nr 3*
- G. Pugnani - *Kumoszki*
- F. Schubert - *Pszczółka*
- Utwory dwudźwiękowe
- Ch. Beriot - *Temat z wariacjami d-moll op. 1*
- J. Brahms - *Walc A-dur (Śpiewające skrzypce cz. 1)*
- C. Cui - *Wschodnia melodia op. 50*
- F. Drdla - *Wspomnienie*
- J. Raff - *Cavatina op.85 nr 3*

7. UTWORY RÓŻNE

- J.S.Bach- Ch.Gounod - *Ave Maria (Śpiewające skrzypce cz. II)*
- J.S.Bach - *Siciliana g- moll (Dawni mistrzowie niemieccy)*
- G. F. Haendel - *Wariacje A-dur*
- A. Dworak - *Humoreska*
- J.Ph. Rameau - *Wariacja a-moll (opr. Mostras)*
- M. Rimski-Korsakow - *Pieśń hinduska (Śpiewające skrzypce cz. I)*
- G. Wieniawski - *Pieśń polska*
- G. Wieniawski - *Dudziarz*
- G. Wieniawski - *Obertas*
- A. Cofalik - *Słowik (Ptaszarnia)*

MATERIAŁ DO OPRACOWANIA W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO

1. Gamy durowe i molowe oraz pasaże do 4 znaków w obrębie siedmiu pozycji różnymi rodzajami smyczkowania(detache, legato, spiccato, sautille, staccato) - Dwudźwięki: tercje, seksty, oktawy do piątej pozycji, detache ;
2. Cztery etiudy (w tym dwudźwiękowe i biegłościowe);
3. Jeden koncert (z pamięci);
4. Dwa utwory z towarzyszeniem fortepianu;
5. Dwie części sonaty (z nut).

2. FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

- 1) Założone osiągnięcia ucznia oceniane są podczas egzaminu, w trakcie którego uczeń jest zobowiązany do wykonania następującego programu:

Egzamin promocyjny:

Klasa II cyklu sześcioletniego

1. Gama dur lub moll do 3 znaków przykluczowych w I i III pozycji
2. Dowolna etiuda
3. I, II lub III część koncertu
4. Utwór dowolny

Klasa III cyklu sześcioletniego

1. Gama dur lub moll do 4 znaków przykluczowych. III pozycja w obrębie 2 oktaw
2. Dowolna etiuda
3. I, II lub III część koncertu
4. Dowolny utwór lub duet

Klasa IV cyklu sześcioletniego

1. Gama dur lub moll do 4 znaków przykluczowych w obrębie V pozycji. Dwudźwięki w obrębie jednej oktawy.
2. Etiuda z uwzględnieniem V pozycji
3. I część koncertu z pamięci
4. Utwór dowolny

Klasa V cyklu sześcioletniego

1. Gama dur lub moll w obrębie V pozycji. Dwudźwięki do III pozycji
2. Etiuda dwudźwiękowa lub 2 etiudy, w tym jedna dwudźwiękowa 3. I część koncertu z pamięci
4. Utwór dowolny

Klasa VI cyklu sześcioletniego

1. Gama dur lub moll w zakresie 3 oktaw. Dwudźwięki do III lub V pozycji
2. Dwie etiudy, w tym jedna dwudźwiękowa
3. I lub II i III części koncertu
4. kontrastujące części sonaty
5. Utwór dowolny

Klasa 1 cyklu czteroletniego*

- semestr I – materiał kl. 1/6
- semestr II – materiał kl. 2/6

Klasa 2 cyklu czteroletniego

- semestr I – materiał kl. 3/6
- semestr II – materiał kl. 4/6

Klasa 3 cyklu czteroletniego

- materiał kl. 5/6

Klasa 4 cyklu czteroletniego

- materiał kl. 6/6

- 2) **Uczniowie klasy 1 cyklu sześcioletniego** na koniec roku szkolnego biorą udział w przesłuchaniu rocznym, na którym obowiązuje program:
1. Gama dur lub moll do 3 znaków przykluczowych w obrębie 2 oktaw w I pozycji
 2. Dowolna etiuda
 3. 2 utwory
- 3) **Ocenę z egzaminu promocyjnego i końcowego ustala się wg następującej skali:**
- a) stopień celujący - 6
 - b) stopień bardzo dobry - 5
 - c) stopień dobry - 4
 - d) stopień dostateczny - 3
 - e) stopień dopuszczający - 2
 - f) stopień niedostateczny - 1

Ocenę CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który:

1. opanował materiał znacznie wykraczający poza program nauczania danej klasy,
2. wyróżnia się techniczną bezbłędnością oraz wysokimi walorami artystycznymi,
3. cechuje się dużą dojrzałością muzyczną,
4. osiągnął sukcesy w konkursach, przesłuchaniach regionalnych i ogólnopolskich lub posiada inne porównywalne osiągnięcia pozaszkolne,
5. ocena ta winna być zarezerwowana dla uczniów wybitnie zdolnych.

Ocenę BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który:

1. opanował zakres umiejętności i wiedzy określony w programie nauczania danej klasy,
2. wyróżnia się dokładnością i precyzją w opanowaniu programu,
3. posiada prawidłowy aparat gry umożliwiający swobodny rozwój techniczny i muzyczny,
4. prezentuje grę bezbłędą technicznie i jednocześnie interesującą pod względem muzycznym,
5. uczestniczy z pozytywnym wynikiem w przesłuchaniach, konkursach, popisach szkolnych i pozaszkolnych.

Ocenę DOBRĄ otrzymuje uczeń, który:

1. opanował materiał przewidziany w programie nauczania danej klasy,
2. prezentuje grę poprawną pod względem muzycznym i technicznym,
3. posiada prawidłowy aparat gry umożliwiający mu dalsze doskonalenie techniczne i muzyczne,
4. bierze udział w popisach i koncertach szkolnych,

5. wykazuje wiedzę i umiejętności zgodnie z programem danej klasy.

Ocenę DOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który:

1. opanował materiał danej klasy w zakresie umożliwiającym postępy w dalszej nauce gry na instrumencie,
2. prezentuje grę z wyraźnymi brakami technicznymi i muzycznymi lecz z zadatkami na postęp przy intensywnej pracy,
3. realizuje zadania techniczno-muzyczne klasy programowej niżej,
4. ma problemy związane z techniką gry.

Ocenę DOPUSZCZAJACĄ otrzymuje uczeń, który:

1. spełniania wymagania edukacyjne w stopniu minimalnym, co poważnie utrudni, a nawet może uniemożliwi dalsze kształcenie,
2. zrealizował minimum materiału przewidzianego na ocenę dostateczną,
3. ma braki w podstawowych wiadomościach i umiejętnościach,
4. pomimo zaniżonego repertuaru nie radzi sobie z poprawnym wykonaniem utworów i ich opanowaniem pamięciowym.

Ocenę NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który:

1. wyraźnie nie spełnia wymagań edukacyjnych, co uniemożliwia dalsze kształcenie,
 2. nie opanował programu na egzamin.
- 4) Przy ustalaniu **ostatecznej oceny** komisja powinna brać pod uwagę opinię pedagoga prowadzącego ucznia . Nauczyciel, który charakteryzuje swojego ucznia, najpierw powinien trafnie określić jego zalety, a potem wskazać, jakich problemów nie udało mu się rozwiązać i wreszcie podać tego przyczyny.
- 5) **Przy ocenie z egzaminu promocyjnego uwzględnia się** w szczególności jakość wykonania artystycznego (precyzja techniczna i dyscyplina rytmiczna, dokładne odczytanie tekstu, piękny dźwięk, frazowanie, a także styl i interpretacja utworu) oraz wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfikacji zajęć edukacyjnych .

- 6) Możliwe jest wystawianie **oceny dopuszczającej** z wszelkich przesłuchań odbywających się w roku szkolnym – ocena ta sugeruje, że uczeń nie spełnił wymagań danego przesłuchania, ale ma możliwość poprawy i wykazania się w dalszej nauce.
- 7) W przypadku ucznia, który jest pod opieką Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej (wymagane zaświadczenie) należy dostosować wymagania edukacyjne do możliwości ucznia.
- 8) Uczniowie klas najwyższych oraz uczniowie przygotowujący się do przeglądów i konkursów pozaszkolnych mogą w ciągu roku szkolnego zrealizować mniejszą ilość utworów niż zalecana jest w w/w punktach w przypadku, gdy są to utwory o dużym stopniu trudności, wymagającym większego nakładu pracy.

3. OPIS OSIĄGNIĘĆ PO ZAKOŃCZENIU ETAPU EDUKACYJNEGO.

- 1) Znajomość podstawowych wiadomości z historii instrumentu i umiejętność nazywania poszczególnych części skrzypiec i smyczka oraz poznanie roli poszczególnych elementów instrumentu i smyczka w procesie powstawania dźwięku. Znajomość zasad czyszczenia i konserwacji skrzypiec i smyczka oraz umiejętność samodzielnego strojenia instrumentu.
- 2) Opanowanie prawidłowej postawy, właściwego trzymania skrzypiec pod brodą i smyczka, prawidłowego ułożenia prawej i lewej ręki. Umiejętność wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry.
- 3) Opanowanie podstaw techniki gry, z uwzględnieniem umiejętności gry całym smyczkiem i poszczególnymi częściami smyczka, gry naturalnych flażoletów, umiejętności prawidłowego układu prawej i lewej ręki, czystości intonacji, grania w pozycjach, realizacji podstawowych ozdobników, wibracji.
- 4) Umiejętność frazowania i operowania podstawowymi sposobami artykulacji. Zgodna z zapisem realizacja metroritmiki, agogiki i dynamiki. Interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną.
- 5) Znajomość notacji oraz umiejętność samodzielnego i bezbłędnego odczytania tekstu nutowego. Umiejętność prawidłowego grania a'vista łatwych utworów w wolnym tempie, z uwzględnieniem poprawnej intonacji i precyzji rytmicznej.
- 6) Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu pod względem techniczno-wykonawczym (palcowanie, smyczkowanie, frazowanie, dynamika, interpretacja). Umiejętność samodzielnej pracy nad utworem. Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.
- 7) Umiejętność koncentrowania się i pokonywania tremy podczas wykonywania utworu. Posługiwanie się różnymi formami zapamiętywania. Przyswojenie podstawowych elementów obycia estradowego. Umiejętność dokonywania właściwej samooceny wykonania utworu.

- 8) Umiejętność gry pod kierunkiem nauczyciela w różnych formach muzykowania zespołowego (np. unisono, smyczkowe zespoły kameralne, gra z akompaniamentem).
- 9) Opanowanie literatury skrzypcowej w następującym zakresie: etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej, utwory na skrzypce z akompaniamentem (od baroku do XXI wieku), forma cykliczna (do wyboru: sonata, concertino, koncert, wariacje), utwory kameralne (duet, trio lub kwartet).
- 10) Poprawne wykonanie dwóch etiud o zróżnicowanej problematyce technicznej, w tym jednej dwudźwiękowej, jednego utworu solowego z akompaniamentem z pamięci, części pierwszej lub drugiej i trzeciej koncertu, dwóch kontrastujących części sonaty.

V. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

1. OGÓLNA KONCEPCJA:

Program nauczania napisany został na podstawie:

Rozporządzenie MKiDN z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkołach artystycznych programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników dla szkół artystycznych.

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego (poz. 1754 z dnia 31.08.2023 r.)
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 17 listopada 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 26 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (poz. 2041 z dnia 28.09.2023 r.)
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych.

Rolą programu jest określenie treści nauczania zgodnych z podstawami programowymi i przyjęcie z pomocą nauczycielom realizującym przedmiot: instrument główny – skrzypce w szkole muzycznej I stopnia. Treści programu podane są w 10 punktach rozwijanych w kolejnych latach nauki : 6 w cyklu sześcioletnim oraz 4 w cyklu czteroletnim.

Adresatem programu - szkoła podstawowa I stopnia, wiek uczniów - 6 - 16 lat. Program zakłada, że uczniowie posiadają predyspozycje do kształcenia muzycznego , sprawdzone przez komisję egzaminacyjną podczas egzaminu kwalifikacyjnego.

Przedstawiony program wykorzystuje koncepcje sprawdzone w praktyce edukacyjnej i poparte wynikami badań. Wyznaczony programem proces kształcenia muzycznego uwzględnia:

- potrzeby ekspresji i komunikowania się;
- tworzenie i wzbogacanie doświadczeń przez własne działania artystyczne;
- potrzebę przeżyć estetycznych na różnym poziomie dojrzałości;

- sprawdzanie własnych osiągnięć i umiejętności prowadzących do samooceny i poczucia sukcesu;
- poznawanie zjawisk muzycznych tradycyjnych i współczesnej kultury.

Treści kształcenia gry na skrzypcach wynikające z ogólnych założeń programu i treści repertuarowe nawiązują do treści nauczania innych przedmiotów, tj.: kształcenie słuchu, rytmika oraz audycje muzyczne.

Program można realizować na różnym poziomie trudności i szczegółowości. Podyktowane jest to:

- koniecznością odrębnego traktowania każdego ucznia;
- dużymi różnicami indywidualnymi w poziomie zdolności muzycznych, zainteresowań
- i motywacji do rozwijania umiejętności muzycznych;
- potrzebą pozostawienia nauczycielowi swobody w wyborze treści szczegółowych
- i dróg rozwoju muzycznego uczniów; jest to warunkiem twórczego ich udziału w tym procesie.*

Niniejszy program stanowi pomoc dla nauczyciela i wskazuje zarówno najważniejsze problemy, jak również odpowiednią literaturę. Uzdolnieni uczniowie mogą realizować program z wyprzedzeniem. Uczniowie, którzy realizują program nauczania bez zwiększonego wymiaru lekcji instrumentu głównego, mogą kończyć szkołę z programem klasy piątej. Należy jednak brać pod uwagę to, że wszelkie zakłócenia w realizacji programu poszczególnych klas, mogą utrudnić lub uniemożliwić uczniowi naukę w szkole II stopnia. Nauczyciel musi rzetelnie i odpowiednio wcześniej informować takich uczniów oraz ich rodziców o tym, iż mają nikłe szanse (lub nie mają szans) na dalsze kształcenie zawodowe w zakresie gry na skrzypcach.

2. WSKAZÓWKI METODYCZNE

Nauczanie gry na skrzypcach, jako przedmiot główny w szkole muzycznej I stopnia, jest jednym z najważniejszych czynników muzycznego rozwoju ucznia i podstawowym elementem wykształcenia muzycznego, pozwalającym na określenie przydatności absolwenta do dalszego kształcenia na szczeblu zawodowym.

Sześcioletni okres nauczania gry na skrzypcach w szkole muzycznej I stopnia należy traktować jako **n a u c z a n i e p o c z ą t k o w e**. Okres ten stanowi najważniejszy etap w rozwoju instrumentalnym skrzypka.

"Nie ma innego instrumentu, którego pełne opanowanie w późniejszym okresie wymagałoby takiej ostrożności i dokładności w początkach, jak tego wymagają skrzypce". (E. Kamilarow)

Nauczanie w tym okresie musi być precyzyjnie przemyślane, zaplanowane i realizowane. Nie zaniehbując rozwoju muzycznego dziecka należy dbać o jego wszechstronny rozwój techniczny: "zaniedbanie któregoś z problemów technicznych

na tym etapie nauki może w pewnych okolicznościach stanowić dla grającego kajdany, które wlecze on ze sobą przez całe życie". (C. Flesch)

Nauczanie gry na skrzypcach w szkole muzycznej I stopnia stawia przed nauczycielem duże wymagania, zarówno w zakresie znajomości problemów instrumentalnych oraz metod nauczania, jak i znajomości psychiki dziecka.

Początki nauczania wymagają właściwych metod pracy z dziećmi. Należy pamiętać, iż "dziecko, to nie jest mały dorosły". (Debessé)

Ostatnie lata nauki wnoszą do gry momenty wirtuozowskie, prawie wszystkie techniki oraz dużą ekspresję.

Współczesna psychologia wskazuje na przyspieszenie rozwoju dzieci, tak zwana akcelerację. Zjawisko to występuje także w zakresie nauczania instrumentalnego. Nie wolno opóźnić tego rozwoju ani dopuścić do powstania i zakorzenienia błędów. Należy wykorzystać okres szkoły I stopnia dla intensywnego rozwoju, zwłaszcza technicznego. Nie chodzi tu o forsowanie programu, co byłoby błędem pedagogicznym, lecz intensyfikowanie procesu nauczania. Intensyfikacja procesu nauczania polega między innymi na:

- właściwym doborze materiału nauczania,
- maksymalnym wykorzystaniu czasu lekcji,
- wdrażaniu ucznia do świadomej, samodzielnej pracy,
- umiejętnym dopingowaniu do ćwiczenia.

"Trzeba wprowadzać wcześniej do nauki wszystkie elementy techniczne".

(T. Wroński)

Od początku wprowadzamy do nauki prawie wszystkie problemy techniki, w odpowiedniej dla dziecka formie. Również w dalszym rozwoju nie wolno zaniedbać ani przeoczyć żadnego elementu.

Jak wspomniano wyżej, szkoła muzyczna I stopnia zarówno umuzykalnia uczniów jak i przygotowuje ich do dalszych studiów. Ta dwoistość zadań szkoły stawia przed nauczycielem obowiązek dobrego rozeznania w możliwościach rozwojowych uczniów. Nauczyciel musi umiejętnie podchodzić do obydwu grup: od zdolnych więcej wymagać, dopingować do intensywnej pracy, wnikliwie oceniać; mniej zdolnych i mniej pilnych zachęcać do pracy, pochwalić każdy, choćby niewielki sukces, wdrażać do uczestnictwa w życiu muzycznym szkoły, do udziału w zespołach i popisach.

Wielkim problemem staje się obecnie zmobilizowanie dziecka do ćwiczenia. Wszystko je od ćwiczenia odciąga: telewizja, komputer, itp. Rodzice muszą współpracować z nauczycielem w dbać, aby dzieci ćwiczyły odpowiednią ilość czasu. Nauczyciel zaś powinien oddziaływać na swych uczniów poprzez osobisty przykład, atmosferę lekcji, dobrą organizację procesu nauczania i właściwą organizację roku szkolnego. Nauczyciel musi wykazywać entuzjazm do muzyki i wszystkiego co wiąże się z grą skrzypcową, bowiem - "nie może zapalać ten, kto sam nie płonie". Umiejętne zmobilizowanie uczniów i niedopuszczenie do powstania błędów będzie świadectwem mistrzostwa pedagoga.

**Sześćoletni okres nauczania gry na skrzypcach w szkole muzycznej
I stopnia podzielić można na 3 etapy:**

PIERWSZY ETAP:

Obejmuje klasę pierwszą i stanowi okres intensywnego umuzykalnienia ucznia oraz jego adaptacji do instrumentu.

Rozwijanie słuchu i muzykalności odbywa się początkowo głównie przez śpiewanie piosenek oraz ćwiczeń śpiewanych tekstem, tzw. "śpiewanek". Od samego początku nauki (od pierwszej lekcji) równocześnie z ćwiczeniami przygotowawczymi na instrumencie uczeń powinien przyswajać sobie na pamięć odpowiednio dobrane piosenki, które później będzie grał ze słuchu, a także z nut. Jest to podstawa, tzw. metody słuchowej. Wszystko, co uczeń gra w okresie początkowym (od kilku miesięcy) powinien umieć zaśpiewać z pamięci. Wyobraźnia słuchowa kieruje palcami, a kontrola wysokości dźwięku i reakcja na fałszywą intonację staje się u ucznia świadoma.

Adaptację do instrumentu realizujemy poprzez manipulacyjne ruchy rozluźniające, ruchy zabawowe imitujące grę i ruchy świadome kierowane.

Naczelnym zadaniem nauczania początkowego jest niedopuszczanie do powstania napięć. Należy pamiętać, że układ nerwowy człowieka ma budowę symetryczną. Napięcie jednej ręki przenosi się na drugą rękę. W ogóle - napięcie w jednym miejscu promieniuje zazwyczaj na cały organizm grającego. Nauczyciel musi nieustannie czuwać nad stanem i funkcjonowaniem aparatu gry początkującego ucznia. Największym wrogiem rozluźnienia jest statyka, bezruch. Nauczyciel powinien więc zachęcać ucznia do ruchu, lekcja winna być prowadzona żywo, a zajęcia urozmaicone. W początkowym okresie lekcji powinien uczestniczyć opiekun dziecka. Powinien on notować w dzienniczku uwagi i zalecenia nauczycieli. W domu będzie on mógł odczytać i przypomnieć uczniowi wymagania nauczyciela, nauczyć dziecko tekstu piosenki, a nawet skorygować elementarne błędy postawy czy prowadzenia smyczka. Początkowe lekcje można prowadzić grupowo, najlepiej z dwójką uczniów o zbliżonym poziomie zdolności. Dzieci w ten sposób dłużej pod kontrolą nauczyciela, mogą się nawzajem obserwować, co bardzo dopinguje dziecko do koncentracji uwagi. Występuje też element rywalizacji, który bardzo mobilizuje dzieci do pracy i wysiłku. Taką formę zajęć można kontynuować przez kilka miesięcy, a nawet dłużej.

DRUGI ETAP:

Drugi etap rozwoju ucznia w szkole muzycznej I stopnia obejmuje klasy od drugiej do piątej. W tym okresie wprowadza się podstawowe elementy techniki skrzypcowej. Ale rozwój młodego skrzypka nie przebiega harmonijnie i bez zakłóceń. Nauczanie początkowe gry na skrzypcach jest najtrudniejsze ze wszystkich instrumentów i wymaga dużej wiedzy metodycznej i ogromnej czujności pedagoga. Nienaturalny układ rąk powoduje, iż nieustannie wkradają się zbędne napięcia i deformacje układu i ruchu rąk. Nauczyciel powinien o tym pamiętać i starać się nie dopuścić do ich powstania, a w razie potrzeby umiejętnie je korygować i eliminować.

TYPOWE BŁĘDY UKŁADU LEWEJ RĘKI

- unoszenie lewego barku i ściskanie skrzypiec brodą;
- ściskanie szyjki między kciukiem, a palcem wskazującym;
- nadmierny nacisk palców na struny;
- brak ruchu sterujących łokcia;
- brak supinacji przedramienia i wyprostowany czwarty palec;
- napięta, siłowa wibracja z przedramienia przy sztywnym przegubie i palcu;
- gwałtowne ruchy zmian pozycji.

Najczęściej szereg tych błędów występuje równocześnie. Często też nadmierne napięcie prawej ręki oddziałuje ujemnie na lewą. Nauczyciel powinien w sposób sugestywny wpływać na psychikę grającego. Nadmierne napięcie emocjonalne także jest przyczyną napięcia w aparacie gry. Przede wszystkim trzeba rozluźnić pas barkowy i szyję, a także wykorzystać rozmach i grawitację rąk. Korekta aparatu gry jest jakby powtórzeniem rozwoju skrzypka od początku nauki. Należy więc wracać do prostych, elementarnych ćwiczeń. Trzeba jednak wykonywać je idealnie, stopniowo eliminując błędne nawyki.

TYPOWE BŁĘDY UKŁADU PRAW EJ RĘKI

- uniesiony bark, zwłaszcza przy doprowadzaniu smyczka do żabki;
- zbyt wysoki łokieć lub przegub;
- nadmierne ściskanie smyczka;
- wyprostowany mały palec;
- wciśnięty, usztywniony kciuk;
- "koszenie" i ześlizgiwanie się smyczka w kierunku gryfu;
- brak ruchów wyrównawczych palców.

Najważniejsze jest rozluźnienie w barku i w przegubie, należy wykorzystać grawitację prawej ręki i rozmach. Ćwiczenia korekcyjne rozpocząć od prostych strun i łatwych etiud. Należy wdrażać ucznia do świadomego czuwania nad własnym aparatem gry i stosowania stałej "autokorekty".

Stale należy pielęgnować podstawowe elementy techniki prawej ręki, jak prostolinijne, równoległe do podstawka, prowadzenie smyczka, zmiany płaszczyzn (technika przygotowawcza), płynna gra przy żabce. Głównym celem jest piękny, czysty dźwięk. Rozwój umiejętności artykulacyjnych prawej ręki zależy w znacznym stopniu od możliwości techniczno-muzycznych i repertuarowych lewej ręki młodego skrzypka. W programie ćwiczeń powinny się także znajdować wprawki i ćwiczenia dla prawej ręki (Sevcik op. 3, op. 3 Krotkiewski), jak również specjalne etiudy dla prawej ręki (Wohlfahrt op. 45 nr 4,13,14, Krautzer nr 6, 7 i inne). Bardzo wartościowe dla ćwiczenia prawej ręki są specjalne opracowane smyczkowania w gamach.

W klasach od drugiej do piątej powinien nastąpić duży skok w rozwoju ucznia. W tym czasie, nie zaniedbując strony muzycznej, należy preferować rozwój techniczny,

odpowiednio dobierając repertuar. W klasie piątej powinny pojawić się elementy gry wirtuozowskiej.

Rozpoczęcie nauki po wakacjach wiąże się z koniecznością wprowadzenia pewnych elementów korekty - umożliwi to uczniowi szybki powrót do formy.

Jak wspomniano wyżej, w klasach od drugiej do piątej wprowadza się podstawowe elementy techniki skrzypcowej. Praca nad techniką lewej ręki winna przebiegać równolegle w następujących grupach problemowych:

- zmiany pozycji;
- biegłość;
- chromatyka i ekstensja;
- dwudźwięki i akordy;
- wibracja;
- flażolety i *pizzicato*.

W programie wskazano wyraźnie na konieczność wykorzystania odpowiedniego materiału dydaktycznego. Wszystkie te elementy techniki należy wprowadzać i rozwijać odpowiednio wcześniej. Technika prawej ręki rozwija się bardziej indywidualnie. Zależy w większym stopniu od predyspozycji i zdolności ucznia.

TRZECI ETAP

(klasa piąta i szósta)

Uczeń posiada już sporo siły fizycznej, następuje szybki rozwój intelektualny. Rozwijając intensywnie technikę należy dążyć do pogłębienia strony wyrazowej jego gry (utwory barokowe, fragmenty sonat) oraz urozmaicenia artykulacji (utwory charakterystyczne, tańce itd.). Uczeń powinien sporo występować publicznie. Gra jego winna być coraz bardziej świadoma, a praca domowa samodzielna.

Należy rozmawiać z uczniem o jego zamierzeniach na przyszłość oraz informować go i jego rodziców o szansach dalszego kształcenia: przejścia do liceum muzycznego, szkoły muzycznej II stopnia lub też obrania innego kierunku i przejścia do szkoły innego typu.

3. OPIS WARUNKÓW NIEZBĘDNYCH DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

- 1) Zajęcia są prowadzone indywidualnie.*
- 2) Realizacja niniejszego programu wymaga przeznaczenia na przedmiot w klasach 1 - 3/6 - 30 min. dwa razy w tygodniu, a w klasach 4- 6/6 oraz 1 - 4/4 - 45 min. również 2 razy w tygodniu.
- 3) Dla uczniów wybitnie uzdolnionych osiągających znaczące sukcesy artystyczne wymiar czasu zajęć może być zwiększony, nie więcej jednak niż o 30 minut tygodniowo. *
- 4) Nauczyciel dobiera instrument odpowiedni do warunków fizycznych ucznia, instrument nie może być za duży, gdyż wywołuje to napięcia w lewej ręce i w całym organizmie ucznia. Smyczek nie może być zbyt ciężki, gdyż męczy to prawą rękę, powoduje ściskanie i wprowadza napięcia do aparatu gry. Należy sprawdzić formę podstawka:

struny powinny być rozstawione niezbyt szeroko i znajdować się dość nisko nad gryfem, aby nie wymagały nadmiernego nacisku przy stawianiu palców.

W zależności od warunków fizycznych ucznia stosujemy poduszeczki lub żeberka.

Od początku nauki gry na instrumencie uczeń powinien być wdrażany do systematycznej pracy w domu, do zapamiętywania i realizowania wskazówek nauczyciela dotyczących sposobów ćwiczenia oraz ilości czasu na to przeznaczonego.

Zasady pracy w domu należy ustalić z rodzicami (opiekunami) ucznia. Do ćwiczenia uczeń powinien mieć względny spokój w otoczeniu, odpowiedni pulpit, właściwe oświetlenie.

Nauczyciel obowiązany jest dokładnie ukierunkować pracę domową ucznia w powiązaniu z tematyką lekcji, stawiać określone zadania oraz sprawdzać ich realizację.

W tym celu uczeń posiada *dzienniczek*, do którego nauczyciel wpisuje również uwagi o przygotowaniu ucznia do lekcji oraz ocenę. Dzienniczek winien być systematycznie sprawdzany przez rodziców i potwierdzany podpisem.

Sprawdzając pracę domową ucznia należy szczególnie zwrócić uwagę na koncentrację, samokontrolę oraz odpowiedzialność za swoją pracę. Często bowiem uczniowie "wpadają", do ćwiczenia bezpośrednio z innych zajęć, ćwicząc nieuważnie, "po łebkach", wedle zasady "jakoś to będzie". Jeśli uczeń nie może przeciwyczyć całości zadanego repertuaru, powinien skupić się na jego części, opracować ją rzetelnie i z całą odpowiedzialnością poinformować o tym nauczyciela przed rozpoczęciem lekcji. Wyznajemy tu zasadę "lepiej mniej, ale lepiej".

Należy przyzwyczaić ucznia, aby przed rozpoczęciem ćwiczeniem zadbał o czystość rąk, instrumentu i strun oraz posmarował smyczek kalafonią. Następnie powinien on w skupieniu odczytać zapis w dzienniczku i zaplanować czas przeznaczony na ćwiczenie. Bardziej racjonalne jest ćwiczenie dwa lub trzy razy w ciągu dnia, z przerwami na inne zajęcia i odpoczynek. Dla oszczędzania sił uczniowie winni *ćwiczyć również na siedząco (zwłaszcza wprawki i etudy, czy repertuar na etapie odczytywania tekstu)*. Postawa siedząca jest mniej męcząca i może sprzyjać skupieniu uwagi, no. przy analizie tekstu nutowego lub obserwacji funkcjonowania rąk w trakcie opanowywania problemów technicznych.

Przegrywając utwór i pracując nad jego interpretacją uczeń winien wykonywać i przyswajać sobie ruchy ekspresyjne ciałem - zgodnie z treścią muzyczną utworu. Brak takich ruchów ekspresyjnych obserwuje się często u uczniów występujących publicznie. Wdrażanie ucznia do odpowiedzialnej i świadomej pracy w domu kształtuje w nim nawyk samodzielnej, świadomej i odpowiedzialnej pracy nad opanowaniem instrumentu i repertuaru.

Nauczyciel powinien stopniowo, w miarę rozwoju i zaawansowania ucznia, postawiać coraz więcej swobody uczniowi w sposobach pracy nad zadanym materiałem.

ORGANIZACJA ROKU SZKOLNEGO

W procesie instrumentalisty na nic nie zdadzą się najlepsze metody i programy nauczania, jeśli nie będzie systematycznego i intensywnego ćwiczenia.

Umiejętność mobilizowania ucznia do pracy jest niewątpliwie jedną z cech mistrzostwa pedagogicznego. Ocena nie jest wystarczającym bodźcem do niezbędnego wysiłku.

Obok rozbudzania zainteresowań, atmosfery lekcji i osobistego przykładu pedagoga, ogromną rolę spełnia właściwa organizacja roku szkolnego. Naturalnym, artystycznym dopingiem do pracy są popisy, konkursy, przesłuchania i egzaminy szkolne.

Konkretne zadania i termin najlepiej i najskuteczniej mobilizują ucznia do pracy. Obecność rodziców i kilku kolegów stwarza już właściwą atmosferę dla występu ucznia.

Dwumiesięczna przerwa w ćwiczeniu, w czasie wakacji fatalnie odbija się na rozwoju młodego instrumentalisty i jest błędem pedagogicznym w naszej specjalności.

Instrumentalista nie może mieć tak długiej przerwy: zatrzymuje się w rozwoju, trudno mu rozpocząć nowy rok a wrzesień jest miesiącem straconym dla postępów w grze. Dzieci tracą "rozpęd" i zainteresowanie instrumentem. Po wakacjach odczuwają opór i niechęć do gry z powodu braku formy.

Dlatego należy zachęcić i mobilizować dzieci do grania w czasie wakacji - do muzykowania i ćwiczenia. Konkretny, łatwy i ładny program oraz termin popisu we wrześniu będzie naturalnym dopingiem do zajmowania się instrumentem. Obok repertuaru solowego mogą to być duety lub inne formy zespołowe, o ile uczniowie będą mieli możliwość spotykania się i wspólnego muzykowania.

Atrakcyjną formą będzie przygotowanie w czasie wakacji utworów granych na popisie w grupie *unisono*. Zwiększa to odpowiedzialność za wspólny występ i mobilizuje do pracy. Daje też oszczędność czasu w przesłuchiwanie uczniów.

Dwa do czterech tygodni przerwy w kontakcie z instrumentem pozwoli uczniowi odpocząć zarówno fizycznie, jak i psychicznie.

UWAGA !

Grę na instrumencie należy w czasie wakacji (i świąt) traktować jako przyjemność, podobnie jak czytanie ciekawej książki, wycieczki, uprawianie sportu itp.

Planując ćwiczenia w czasie wakacji należy:

- zadać tyle, aby dziecko mogło się wywiązać,
- dać program nieco łatwiejszy i ładny,
- nie straszyć i nie karać, lecz zachęcać,
- wyjaśnić rodzicom potrzebę zachęcania dziecka do gry i organizowania mu okazji do grania.

Audycja muzyczna organizowana we wrześniu jest momentem mobilizującym. A zatem rok szkolny powinien zaczynać się w czerwcu.

PRZYKŁADOWA ORGANIZACJA ROKU SZKOLNEGO

CZERWIEC - przygotowanie programu na wakacje (palce, smyczki). Po egzaminie końcoworocznym - dokładnie zapoznanie ucznia z programem na wakacje. Program taki winien być nieco łatwiejszy od aktualnie przerabianego, ładny i atrakcyjny dla ucznia

WAKACJE - warsztaty muzyczne, spotkania dzieci połączone z muzykowaniem - duety skrzypcowe, zespoły itp.

WRZESIEŃ - audycja muzyczna z udziałem rodziców. Wprowadzenie nowego programu.

STYCZEŃ - przesłuchanie półroczne

MARZEC - audycje klasowe, np.: części sonat, atrakcyjne, urozmaicone utwory

CZERWIEC - egzamin końcowo roczny i... jak wyżej

NAUCZANIE INDYWIDUALNE

Nauczanie indywidualne umożliwia dostosowanie metod i materiału nauczania do zróżnicowanych uzdolnień, wieku i stopnia zaawansowania uczniów. Tym bardziej jednak przebieg każdej lekcji powinien być przez nauczyciela przemyślany, a materiał lekcji zaplanowany. Praca na lekcji powinna obejmować obok problemów techniczno-warsztatowych i repertuarowych również przygotowanie ucznia do występów publicznych na popisach, przesłuchaniach, konkursach, itp.

Metody pracy lekcyjnej wynikają z ogólnie obowiązujących zasad dydaktyki oraz artystyczno-praktycznego charakteru przedmiotu. Większość repertuaru szkoły muzycznej I stopnia ma charakter dydaktyczny i ulega zapomnieniu. Stąd też należy kierować się zasadą, iż "nie utwór jest ważny, lecz problem w nim zawarty". Ustalając indywidualny program dla ucznia, należy dobrać takie pozycje, które zawierają i rozwijają problemy niezbędne dla jego technicznego i muzycznego rozwoju. Problemy te pogłębiaamy przez dobór odpowiednich wprawek, ćwiczeń i etud. Uczeń powinien osiągnąć pełną świadomość istnienia danego problemu i sposobów jego rozwiązywania (ćwiczenia) na odpowiednim dla niego etapie rozwoju. Ten sposób pracy nazywamy nauczaniem problemowym. Nie wolno przeczyć ani zaniedbać żadnego, ważnego dla rozwoju ucznia problemu.

Ogólnie w doborze materiału nauczania obowiązuje zasada stopniowania trudności, jednakże w starszych klasach u uczniów wybitnie uzdolnionych możemy zastosować tzw. "skoki" programowe. Jest to silny bodziec mobilizujący ucznia do wytężonej pracy. Nauczyciel musi jednak dobrze wyczuć moment, kiedy może dokonać takiego skoku w programie i zrobić wszystko, aby "skok" się udał.

Na specjalne podkreślenie zasługuje znaczenie atmosfery pracy na lekcji, życzliwa, ale i wymagająca postawa nauczyciela, wykazanie zainteresowania nie tylko wynikami pracy ucznia, ale również wynikami w nauce innych przedmiotów, warunkami domowymi ucznia, zainteresowaniami pozaszkolnymi, itp. Postawa taka i szczególny autorytet, jakim cieszy się w szkole nauczyciel przedmiotu głównego oraz indywidualny system nauczania, sprzyjają nie tylko osiągom dydaktycznym, ale również nakładają na nauczyciela - instrumentalistę odpowiedzialne zadania w y c h o w a w c z e .

Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Janiny Garści w Jeleniej Górze,
PROGRAM NAUCZANIA - SKRZYPCE

Najpotężniejszym środkiem oddziaływania na ucznia jest przykład nauczyciela. Obejmuje on całokształt osobowości nauczyciela - to, co robi, co mówi i jak się zachowuje. Nauczyciel musi być świadomy tego faktu i starać się go wykorzystać w swym oddziaływaniu wychowawczym.

Czas lekcji biegnie szybko, musi ona więc odbywać się w atmosferze skupienia, dobrej organizacji i maksymalnego wykorzystania czasu. Tak, jak nauczyciel pracuje z uczniem na lekcji, tak później uczeń pracuje samodzielnie w domu. Nic nie może umknąć uwadze nauczyciela. Słownictwo jego winno być piękne i raczej oszczędne. Muzyka odbywa się bez zbędnej ilości słów.

Program wprowadzony został zarządzeniem Dyrektora Szkoły nr 6/2021/2022 z dnia 03.03.2022 r. na podstawie UCHWAŁY nr 9/2021/2022 Rady Pedagogicznej z dnia 02.03.2022r.